

**Dergimizin Kurucusu
TÜBA Kurucu Üyesi**

Prof. Dr. Ufuk ESİN

1933 - 2008

Dergimizin Kurucusu Prof. Dr. Ufuk ESİN'in Ardından

Türkiye Kültür Envanteri Dergisi, Akademinin 21 Kasım 2000 tarihinde ülkemizin kültür varlıklarına yönelik olarak başlattığı Türkiye Kültür Sektörü, TÜBA-TÜKSEK programının bir ürünüdür. Türkiye Bilimler Akademisi'nin kurucu üyesi Prof. Dr. Ufuk Esin, ülkemizin önemli bir zenginliğini oluşturan kültür mirasının, çağın gereklerine ve anlayışına uygun bir şekilde yeniden yapılandırılması gereğini görmüş ve o tarihten itibaren de projenin yalnızca yöneticisi değil, itici gücü olmuştur. Bu bağlamda Türkiye Bilimler Akademisi'nin asli görevinin Türkiye'deki bilim yaşamını ileriye götürmek kadar, çağdaşlaşma sürecinde yol gösterici olması tanımından da yola çıkarak TÜBA-TÜKSEK bağlamında geniş kapsamlı ve çok yönlü bir çalışmanın altlığının kurulması hedeflenmiştir. Proje süreci ve bunun en tanınmış çıktısı olan Kültür-Kitap veritabanı, dergimizin bu sayısında ayrı bir yazı olarak tanıtıldığından burada bunlar yinelenmeyecektir. Ancak burada vurgulamak istediğimiz Prof. Dr. Ufuk Esin'in bu konuda üstlendiği öncü olma görevidir; bu nedenle de Türkiye Bilimler Akademisi, Türkiye Kültür Envanteri Veritabanını "Ufuk Esin Veritabanı" olarak adlandırarak elektronik ortamda kullanıma açmıştır.

Prof. Dr. Ufuk Esin her şeyden önce bir arkeologdu; arkeolojinin de en eski dönemlerini kapsayan tarihöncesi arkeolojisi üzerinde uzmanlaşmış, bu alanda çalışmalarıyla ün yapmış ve bilim dünyasında saygın bir yer edinmiş bir bilim insanıydı. Ancak Prof. Esin, kendini hiçbir zaman uzmanlık alanının dar çerçevesi içinde tutmamış, meslek yaşamının başlarından itibaren arkeolojinin hedefinin insanın yaşamını anlamak olduğunun bilinciyle insanı yaşadığı ortam ve kullandığı teknolojilerle birlikte anlayacak şekilde kendini geliştirmiştir. Bu bağlamda başta arkeometalurji olmak üzere, Türkiye'de arkeometrinin gelişmesi için yadsınmaz bir çaba göstermiş ve gerçek anlamıyla çağdaş arkeolojinin ülkemizde kurumsallaşması için öncülük etmiştir (Özdoğan 2008: 11-16; Başgelen 2008).

Prof. Esin'in meslek yaşamının ilk dönemlerinde Türkiye'de arkeolojinin çağdaş bir bakış açısına, yöntemlere sahip olması temel bir hedefti; Prof. Esin 1993 yılında Türkiye Bilimler Akademisi'ne kurucu üye olarak seçilmesinden sonra, bu seçimin kendisine yeni bir sorumluluğu daha yüklediğini hissettiği açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu süreç içinde Türkiye'de arkeolojinin istenen düzeye gelmesi, çağı yakalayabilmesi için yalnızca arkeologların eğitim düzeyinin yükseltilmesi, yararlanılan yöntemlerin geliştirilmesinin yeterli olmayacağını görmüş, arkeoloji ve daha geniş anlamıyla kültür varlıklarının toplumla bütünleşmesinin yolunu açmıştır. Ufuk Esin'in bu çabası aynı yıllarda dünyada gelişmekte olan "Kültürel Miras Yönetimi" (Cultural Heritage Management) ve "Toplum İçin Arkeoloji" (Public Archaeology) akımlarıyla tam olarak örtüşmektedir. Ancak ne var ki, dünya kültür mirasının çok önemli bir kısmına sahip olan ülkemize bu akımlar, çeşitli nedenlerle yansımamış, Türk arkeolojisi ve Türk arkeolojisini yönlendiren bürokratik yapı geleneksel çerçevesi içinde kalmaya devam etmişti.

Ufuk Esin'in bu sorunun bilinciyle 2000 yılında başlatmış olduğu TÜBA-TÜKSEK Projesi, ülkemizde kültür varlıklarının, bilimin ve toplumun yararlanabileceği bir yapılanma içinde ele alınmasını öngör-

mekteydi. Bilindiği gibi kültür varlıkları ve özellikle arkeolojik kalıntıların korunması ile çağdaş yaşamın gereği olan yapılanma birbirlerinin uzlaşmaz karşıtları olarak görülmekte, geçmişini korumak ya da yeni yapılanma arasındaki zıtlık hemen hemen her zaman kültür varlıklarının kaybıyla sonuçlanmaktaydı. Kültür varlıklarının, insanlığın ortak bilincinin bir parçası olduğu ve bunların belgelenmeden yok edilmesinin, bir daha yerine konmayacak şekilde, geçmişten günümüze nasıl geldiğini gösteren izlerin silinmesi anlamına geldiği unutulmamalıdır. Bir yanda geçmişten günümüze gelen izler korunurken, öte yanda çağdaş yaşamın sürmesi gerekmektedir. Birbirinin uzlaşmaz karşıtları gibi duran bu iki olgunun birbirlerini yok edecek ya da engelleyecek şekilde değil birbirlerini zenginleştirecek şekle dönüşmesi ise ancak akılcı bir planlama ile gerçekleşebilir. Akılcı bir planlamanın yapılabilmesi için de kültür varlıklarının doğru, kapsamlı bir dökümünün/envanterinin bulunması gerekir. Bu nedenle Prof. Dr. Ufuk Esin'in yönlendirmesiyle TÜBA-TÜKSEK, ilk hedef olarak Türkiye'nin kültür envanterinin kapsamlı bir planlamaya altlık olacak şekilde oluşturulabilmesine yönelmiştir.

Her ne kadar Türkiye Bilimler Akademisi tarafından 2008 yılında internet ortamında oluşturulan kültür envanteri veritabanı (Kültür-Kitap) bu çabanın bir ürünü ise de, söz konusu projenin esas çıktısını TÜBA Kültür Envanteri Dergisi oluşturmaktadır. Bu bağlamda, ne Prof. Esin'in, ne de Türkiye Bilimler Akademisi'nin ülkemizin tüm kültür envanterini çıkarmak gibi bir hedefi olmadığını bir kez daha vurgulamakta yarar görmekteyiz. Projenin amacı çağdaş, kapsamlı bir envanterin nasıl olması gerektiği konusunda yol göstermek, uygulanabilecek gerçekçi bir modeli ortaya koymak ve konuyu ülkemizin gündemine taşımaktır.

TÜBA-TÜKSEK'in kuruluşundan günümüze kadar geçen 8 yıl içinde bu bağlamda birçok çalışma yapılmış ve on binlerce veri toplanarak söz konusu veritabanına aktarılmıştır. Ancak bunların tümü, bir anlamda önerilen modelin denenerek geliştirilmesine yönelik çabalar olarak görülmelidir; TÜBA-TÜKSEK'in ilk raporlarında ısrarla belirtildiği gibi Türkiye Kültür Envanteri girdilerinin milyonlu sayılara ulaşacağı öngörülmüştür. Bu nedenle projenin ilk alan çalışmalarının yapıldığı 2001 yılından günümüze kadar sürekli olarak veritabanında değişiklikler yapılmış ve sistemin ülkemiz koşullarına en uygun şekle gelmesi için önemli bir çaba harcanmıştır. Projenin vardığı noktanın da mutlak bir sonuç olmadığı ve sistemin ana kurgusu bozulmadan yenilenmesi gerektiğinden de kuşku yoktur.

Bu nedenle önümüzdeki sayıdan itibaren TÜBA Kültür Envanteri Dergisi'nin bu konudaki tartışmaların da yer aldığı bir platforma dönüşmesine çalışılacaktır. Bu yalnızca Türkiye'nin kültür envanterini oluşturan arkeoloji, kırsal mimarlık, kentsel mimarlık, etnobotanik, sözlü tarih, jeolojik miras, jeoarkeoloji, halk kültürü, tarih (yazıtlar/kitabeler, mezar taşları) gibi farklı katmanların iç ayrıntılarının düzeltilmesi ya da geliştirilmesi değil, kültürel miras yönetiminin çok daha geniş, bütüncül bir bakış açısıyla tartışılabilmesine olanak sağlamaktır.

Her zaman yeniliklere, çağdaş açılımlara öncülük eden hocamız, dergimizin kurucusu Prof. Dr. Ufuk Esin'in beklentisinin bu olduğundan da eminiz. Bunu başarabilmemiz ise ancak meslektaşlarımızın yapacağı yapıcı eleştiriler ve katkılarla gerçekleşebilir.

Yayın Kurulu

KAYNAKÇA

- BAŞGELEN, Nezih (yayıncı)
2008 "Ufuk Esin: Yaşamı ve Çalışmaları" İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- BAYKAN, Sema
2008 "Prof. Dr. Ufuk Esin (11 Ekim 1933 - 19 Ocak 2008)" TÜBA-AR XI (2008): 17-24.
- ÖZDOĞAN, Mehmet
2008 "Türk Arkeolojisinin Büyük Kaybı Prof. Dr. Ufuk Esin" TÜBA-AR XI (2008): 11-16.
- 2008 "Türk Arkeolojisinde Çağdaş Açılımların Öncüsü" Cumhuriyet Bilim Teknoloji 1089 (1 Şubat 2008): 2.